

۱۸جامعه

یادداشت

مدیریت خشکیده

بختگان و جوجه فلامینگوها نیست. خبرهایی که از مناطق حفاظت شده کشور مخابره می‌شود از ناگوارتر شدن شرایط حیات وحش کشور تحت تأثیر بحران آب حکایت دارد. برای نمونه محیط‌زیست خراسان‌شمالی هشدار داده که برخی گونه‌ها به دلیل خشکسالی به حاشیه روستاها و مناطق مسکونی آمده‌اند، مساله‌ای که به تعارض انسان و حیات‌وحش دامن می‌زند. اما این ماجرا به خراسان‌شمالی محدود نیست.

در استان خراسان‌رضوی نیز شرایط همین قدر ناگوار است. چهارشنبه گذشته بود که مسؤول محیط‌زیست مشهد از مرگ آهویی آبستن خبر داد که در جست‌وجوی آب به حاشیه جاده مشهد سرخس آمده‌بود، اما بخت با آهو‌ی مادر یار نبود چراکه بر اثر تصادف با خودروهای عبوری به‌شدت آسیب دید و تلاش محیط‌بانان نیز برای نجات او و دو جنین نارسش موفقیت‌آمیز نبود.

با توجه به چنین رخداد‌های تلخی می‌توان گفت بحران آب جان اندک حیات‌وحش باقیمانده کشور را بیش از گذشته تهدید می‌کند، بحرانی که حاصل پافشاری برخی مدیران برای اجرای سیاست‌های اشتباهی مانند سدسازی و حفرچاه‌های عمیق است، سیاست‌هایی که حاصل شان چیزی نیست جز تالاب و چشمه‌های خشکیده.

لازم به یادآوری است که بحران آب فقط جوجه فلامینگوها را تهدید نمی‌کند و گونه‌هایی که مهاجرت نمی‌کنند این روزها بیش از گذشته با خطر مرگ دست و پنجه نرم می‌کنند، در این بین می‌توان به خزندگان اشاره کرد یا از پستاندارانی نوشت که تحرک کمی دارند.

شرایط اما برای مس‌داران ناگوارتر است، چراکه کل و بزها هر روز برای نوشیدن آب خود را به آبشخور زیستگاه‌هایشان می‌رسانند، زیستگاه‌هایی به دلیل جاده‌سازی و معدنکای این روزها حکم جزیره‌هایی کوچک را پیدا کرده‌اند. در چنین شرایطی خشک شدن آبشخورها می‌تواند مرگ را به گله‌های کوچک کل و بز بیش از گذشته نزدیک کند.

بحران آب، پلنگ و یوزپلنگ‌ها را نیز تهدید می‌کند، چراکه هنجر به کاهش جمعیت طعمه‌های آنها گراز و خرگوش می‌شود. این درحالی است که برای نجات یوزپلنگ‌ها از خطر انقراض تلاش‌های زیادی شده‌است؛ تلاش‌هایی که بحران آب می‌تواند آنها را به باد دهد.

در چنین شرایطی لایروبی چشمه‌ها و تعمیر آبشخورها در کنار آبرسانی با تانکر می‌تواند حکم مسکنی را برای شرایط ناگوار محیط‌زیست کشور داشته‌باشد، راهکارهایی که برای اجرای آنها نیز باید نکاتی را در نظر گرفت، زیرا اگر در زمان مناسبی انجام نشود می‌تواند تنش بیشتری به حیات وحش کشور تحمیل کند.

بحران آب درحالی امسال بیش از گذشته برای محیط‌زیست کشور شاخ و شانه می‌کشد که باید یادآور شد کشورمان در طول تاریخ همواره با این مشکل روبه‌رو بوده‌است و آنچه بیش از بحران آب به بحرانی شدن شرایط دامن می‌زند سوءمدیریت است.

برای نمونه حدود چهار سال پیش که عیسی کلانتری در ساختمان پردیسان به روزهای پایانی‌اش نزدیک می‌شود، می‌توان گفت رئیس سازمان حفاظت‌محیط‌زیست ۷۰درصد وقتش را به شکلی سپری کرده‌است که گری‌از مشکلات محیط زیست کشور باز نشده‌است، زیرا بیشتر زیستگاه‌های کشور این روزها شرایطی مانند بختگان دارند یا بجزودی دچار آن می‌شوند.

جعفر صادق تبریزی، رئیس مرکز مدیریت شبکه وزارت بهداشت، با اشاره به راه‌اندازی سامانه ثبت‌نام واکسن کرونا، گفت: فعلاً ثبت نام افراد ۸۰ سال به بالا در این سامانه امکان پذیر است. یعنی در حال حاضر فقط افراد بالای ۸۰ سال می‌توانند در این سامانه ثبت‌نام کنند. وی افزود: سالمندان بالای ۸۰ سال که تاکنون موفق به تزریق واکسن نشده‌اند، می‌توانند با ورود بهalamat.gov.irنسبت به ثبت‌کد ملی و شماره تلفنی که امکان پاسخگویی داشته باشد، اقدام کنند تا همکاران ما با آنها تماس بگیرند و مکان و زمان تزریق واکسن را اعلام کنند./مهر

ثبت نام افراد ۸۰ سال به بالا در سامانه واکسن

جعفر صادق تبریزی، رئیس مرکز مدیریت شبکه وزارت بهداشت، با اشاره به راه‌اندازی سامانه ثبت‌نام واکسن کرونا، گفت: فعلاً ثبت نام افراد ۸۰ سال به بالا در این سامانه امکان پذیر است. یعنی در حال حاضر فقط افراد بالای ۸۰ سال می‌توانند در این سامانه ثبت‌نام کنند. وی افزود: سالمندان بالای ۸۰ سال که تاکنون موفق به تزریق واکسن نشده‌اند، می‌توانند با ورود بهalamat.gov.irنسبت به ثبت‌کد ملی و شماره تلفنی که امکان پاسخگویی داشته باشد، اقدام کنند تا همکاران ما با آنها تماس بگیرند و مکان و زمان تزریق واکسن را اعلام کنند./مهر

خشکیدگی تالاب بختگان احتمالاً باعث مرگ هزاران جوجه فلامینگو خواهد شد

بخت سیاه فلامینگوهای بختگان

فلامینگوها باید حافظه ضعیفی داشته باشند، شاید هم پرنده‌هایی خوش‌بین و خوش خیالند که دوباره آمده‌اند به تالاب بختگان. آنها از عرض‌های شمالی در روسیه و سیبری دوباره راه کج کرده‌اند به استان فارس تا دوباره بشووند مایه دلواپسی دوستداران محیط‌زیست و یکی از تیت‌رهای مهم اخبار.

تالاب بختگان مثل ارومیه، زاینده‌رود، کارون، هامون و هیرمند حالش بد است. باین حال فلامینگوهای صورتی دوباره آمده‌اند و باز تخم گذاشته‌اندو در حال بزرگ کردن جوجه‌هایشان هستند، بی آن‌که به یاد بیاورند که اجدادشان چطور در این تالاب گیر افتادند و جوجه‌های نسل‌های قبل شان چگونه در بختگان پوسیدند. این کوچ، بازنویسی یک تراژدی قدیمی است که بار دیگر در بسترخشکیدگی تالاب در حال نگارش است، درست جایی که سال‌های قبل درویرین‌های عکاسی، فلامینگوهای نمک سود را به تصویر کشیدند و روایت کردند که بختگان لب تشنه، تالابی که رگ آبرسانی آن را (رودخانه گُز) سرپنجه‌های بتونی سه سد می‌فشارند، دیگر آن پردیس رویایی برای پرندگان بلکه تله‌ای است به بزرگی یک سراب که در باغ سبزی که اوایل بهار نشان فلامینگوها می‌دهد به ببرزخ این روزها و قتلگاه هفته‌های آینده مبدل خواهد شد.

مریم خباز

جامعه

چرا بختگان خشک است

می‌گویند بخت از بختگان برگشته و می‌گویند گردش روزگار طالع از او گردانده. اما اینها همه‌اش حرف و حکایت است. بختگان قبل از این که آدم‌ها با کوله‌بار افکار نادرست سمتش هجوم بیاورند و به سرچشمه‌ها و بالادستش تجاوز کنند یلی بود برای خودش، چهارمین تالاب وسیع ایران بود و دومین دریاچه بزرگ کشور. بختگان به قدری حالش خوب بود که سال ۵۴ بخش‌هایی از آن به همراه تالاب کمجان و طشک که روی هم می‌شدند ۱۰۸ هزار هکتار در فهرست تالاب‌های بین‌المللی کنوانسیون رامسر ثبت شد.

بخش‌هایی از بختگان نیز پس از آن پارک ملی و پناهگاه حیات‌وحش لقب گرفت تا این نقطه آباد در استان فارس، هم جایی خوب برای زیست انسان‌ها باشد و هم مهمانخانه‌ای مهیا برای پذیرایی از پرندگان بومی و مهاجر.

اما آن روزهای شادی که دریاچه‌های بختگان و طشک و تالاب کمجان به هم می‌پیوستند و یک زیست‌بوم آباد به وسعت ۳۳۸ هزارهکتار به‌وجود می‌آوردند، سپری شده و این شگفتی طبیعت که زمستان‌ها آب شیرین در قسمت شرقی و تابستان‌ها آب شور در سمت غربی‌اش در جریان است، خشکیدگی رانجوا می‌کند.

تالاب بختگان خشک است به چند دلیل مهم که یک بخش آن در اختیار بشر نیست ولی بخش‌های دیگرش مستقیم به رفتار انسان‌ها یا بهتر گفته شود به رفتار تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران بستگی دارد. بخش اول که از حوزه اختیارات بشر خارج است مربوط به نزولات جوی است، به بارش‌ها که امسال با یخل فراوان بارید و سهم استان فارس و تالاب بختگان را کنار نگذاشت.

حمیدرضا ظهراپی، مدیرکل محیط‌زیست استان فارس دیروز به ما گفت که مناطق اطراف تالاب بختگان امسال با کاهش شدید بارندگی روبه‌رو شده به‌طوری‌که منطقه نی‌ریز نسبت به میانگین بلندمدت بارش‌ها تا ۷۵درصد گرفتار کاهش بارندگی شده‌است و این نی‌ریز بسیار نزدیک به بختگان است. اما کاهش بارندگی‌ها به‌عنوان معضلی ملی

که امسال سراسر فلات دوست‌داشتنی

ما را گرفتار کرده، معضلی است که اگر بیش از حد بزرگنمایی شود معضلات اصلی در سایه می‌مانند و همه چیز می‌افتد به گردن آسمان.

خشکیدگی تالاب بختگان و حال و روز پریشان‌ش را اگر ریشه یابی کنیم به چند نام و چند سازه می‌رسیم. می‌رسیم به سدهای ملامصدا و سیوند و درودزن که روی رودخانه گُز و سیوند که تامین‌کننده‌های اصلی آب

تالابند، بسته شده‌اند و آبی را که حق تالاب و دلیل زنده ماندن آن است برای مصارفی دیگر ذخیره می‌کنند.

جدال بر سر حقابه

درکشورمان نه‌فقط حقابه دریاچه‌بختگان که سال‌های سال است سهم زیست‌محیطی کلیدی‌ترین دریاچه‌ها و تالاب‌های کشور به آنها نمی‌رسد؛ مثل این است که راه نفس موجودی را ببندند یا شاه‌رگ جانوری را بزنند. مهم‌ترین منابع تأمین‌کننده آب تالاب بختگان، رودخانه‌های کر و سیوند و سه زهکش در بخش غربی است، به‌علاوه دو چشمه یکی در شمال غربی دریاچه طشک به نام کمبان و دیگری چشمه آبگرم سهل‌آباد در جنوب شرقی. اما سدهایی که ساخته شده(ملاصدا، سیوند و درودزن) مدت‌هاست فرمان ویرانگری تالاب را داده‌اند و مدت‌های مدید است که آب نه برای حیات دریاچه که برای تداوم کشاورزی و بقای انسان‌ها خرج می‌شود، آن هم چه کشاورزی‌ای؛ زراعتی بسیار توسعه‌نیافته و آب‌بر.

محمد درویش، رئیس کمیته محیط‌زیست در کرسی سلامت اجتماعی یونسکو در فضای مجازی با سوز دل نوشته‌است که: امیدوارم آنهایی که فرمان ساخت سدهای افیونی و ویرانگری چون ملاصدا و سیوند را علاوه بر درودزن بر رودخانه‌های کر و سیوند صادر کردند تا همچنان فارس، کامفیروز، مرودشت و کربل بتوانند رکورددار کشت برنج، گندم و ذرت بمانند، اینک با تماشای این‌نگون‌بختی، دست‌کم در پیشگاه

افزایش ۳/۲ برابری تعداد دانشجویان غیرایرانی کشور

مجتبی صدیقی، معاون دانشجویی و وزیر علوم، تحقیقات و فناوری گفت: تعداد دانشجویان غیرایرانی که در دانشگاه‌های سراسر کشور تحصیل می‌کنند، به نسبت ابتدای دولت ۳/۲ برابر افزایش یافته است. وی ادامه داد: این تعداد در ابتدای دولت فعلی ۱۸ هزار نفر بود، اما هم اکنون ۵۸ هزار دانشجوی غیرایرانی، در دانشگاه‌های سراسر کشور تحصیل می‌کنند./ ایرنا

انتقال جوجه فلامینگوها

در خطر بودن جان جوجه فلامینگوها در تالاب بختگان خبر تلخی است. فلامینگوها در زمان پرآبی در تالاب‌ها زادآوری می‌کنند و علت تخم‌گذاری آنها در بختگان نیز شرایط نسبتاً مساعد تالاب در هفته‌های گذشته بوده‌است. اما اکنون که تالاب رو به خشکی گذاشته، جان این پرنده‌ها در خطر است. به لحاظ علمی راهکار نجات این پرنده‌ها تخصیص حقابه تالاب به اندازه مورد نیاز است، به طوری که توان اکولوژیک تالاب حفظ شود. برای دریافت حقابه‌ها از جمله برای بختگان باید سازمان حفاظت محیط‌زیست تلاش کند، اما مدتی است که این سازمان ضعیف شده و نمی‌تواند حقابه تالاب‌ها را تامین کند.

بنابراین چون این راهکار اصلی محقق نمی‌شود باید به راه‌های جایگزین برای نجات پرنده‌ها فکر کرد ازجمله انتقال فلامینگوهایی که قادرند به تنهایی زندگی کنند. برای این مهم اما نیاز به بررسی و تصمیم‌گیری مناسب است. کارشناسان سازمان حفاظت محیط‌زیست باید با توجه به شرایط بقیه تالاب‌های کشور محل مناسبی را برای انتقال جوجه فلامینگوها پیدا کنند، محلی که از حیث تامین مواد غذایی مناسب باشد.

سال‌های پیش دریاچه ارومیه گزینه مناسبی برای این کار بود، اکنون نیز باید بررسی کنیم که آیا این دریاچه می‌تواند پذیرای جوجه فلامینگوها باشد یا نه؟ البته لازم است ابتدا برای آزمایش تعدادی از جوجه فلامینگوها را منتقل کنند و اگر جوجه‌ها در محل جدید از بین نرفتند برای انتقال همه آنها تصمیم‌گیری شود. نکته مهم این است که مدیران نباید از انجام این آزمایش بترسند زیرا گرچه ممکن است برخی از جوجه‌ها دراین انتقال آسیب ببینند اما برای نجات آنها باید تصمیم‌های مناسبی گرفت و زمان را نباید از دست داد.

مترمکعب افزایش یافته در حالی که سطح

زیرکشت نسبت به سال ۳۵ تنها حدود دو برابر رشد کرده‌است.

با این که وضع فعلی بختگان حاصل چنین کارنامه تاریکی است ولی دست‌های پیدا و پنهان زیادی هستند که از بقای وضع موجود و نه تغییر حمایت می‌کنند.

عملیات نجات جوجه‌ها

در چنین اوضاع پرچالش‌ی، فلامینگوها ندانسته آمده‌اند. شاید دلشان خوش بوده به تالاب بختگان سال ۹۹ که به یمن بارش‌های

مناسب، حال خوبی داشت و این مهاجران توانستند به سلامت در آن زادآوری کنند و به خیررہسپار مقصد بعدی شوند. اما امسال بختگان جایی است شبیه تالاب سال‌های ۹۲ و ۹۶ و مخصوصاً سال ۸۶. تابستان ۹۶ را که هزاران فلامینگوی نابالغ در پهنه خشک تالاب بختگان به دام افتاده‌بووند، نمی‌شود فراموش کرد. این پرنده‌های کوچک که ناخواسته پاگیر شده‌بودند، قرار بود زنده‌گیری شوند و به تالاب طشک برده شوند که چون احتمال آسیب وجود داشت، به جایش چاله‌ها و کانال‌هایی در بستر تالاب حفر شد تا بافت اسفنجی خاک که کمی ذخیره آب داشت، به نگهداشت آب در محل تجمع فلامینگوها کمک کند تا روزی که جوجه‌ها پروازای شوند.

در واقع آن سال با آب دستی که به تالاب رساندند جوجه فلامینگوها را نجات دادند، کاری که در تابستان ۹۲ هم انجام شد ولی در نهایت صدها فلامینگو در باتلاقی نمک بختگان بلعیده شدند.

مرگ این پرنده‌های مهاجر آن سال بسیار رقت‌انگیز بود. جوجه‌ها که قدرت پرواز نداشتند ناچار زمینگیر شدند و آب از شوری که باقی بود نوشیدند و در نتیجه دستگاه گوارش و سیستم تنفسی‌شان به نمک آغشته شد و در حالی که بلورهای نمک به پر و بال‌شان چسبیده بود، نفس‌های آخر را کشیدند.

این روزها نیز بیم تکرار همان حوادث می‌رود و به گفته مدیرکل محیط زیست فارس جان هفت تا ۱۲ هزار جوجه فلامینگو در خطر است. با این که به گفته حمید ظهراپی، حقابه ۵۵ میلیون مترمکعبی بختگان داده شده و این حجم از آب رهاسازی شده ولی چون

بارش‌ها اندک بوده و دمای هوا و درنتیجه میزان تبخیر به شدت افزایش یافته، از حقابه‌ای که روانه تالاب شده همه به جز اندک رطوبتی که در برخی بخش‌ها باقی مانده از دست رفته‌است. ظهراپی با این که در گفت‌وگو با ما تاکید می‌کند که راه‌حل اصلی نجات بختگان، تامین حقابه‌های واقعی، کاهش مصرف در بالادست و مدیریت صحیح منابع آب است ولی می‌گوید برای نجات جان جوجه فلامینگوها یک روش اورژانسی به کار گرفته خواهد شد تا به سلامت قدرت پرواز پیدا کنند و از استان فارس بروند.

راهی که مدیرکل به آن اشاره می‌کند این است: ما می‌خواهیم حداقل آب را در بستر طبیعی تالاب مهیا کنیم. بنابراین با استفاده از لوله، آب را در مسیری حدوداً ۱۰کیلومتری به تالاب می‌رسانیم و در نقاطی که خاک هنوز مرطوب و به محل زندگی جوجه‌ها نزدیک است، آب را رها می‌کنیم تا زمانی که آنها بزرگ شوند و قدرت پرواز پیداکنند.

ظهراپی توضیح می‌دهد که جوجه فلامینگوها تا ۴۵ روز اول تولد باید توسط مادر تغذیه شوند و فلامینگوهای بالغ اکنون برای گذارسانی به جوجه‌ها تا دریاچه مهالرو پرواز می‌کنند و غذای بچه‌ها را با خود می‌آورند. اما از ۴۵ روزگی به بعد که جوجه‌ها خودشان باید دنبال غذا باشند، ما این غذا را در آبی که برای آنها فراهم می‌کنیم، تامین خواهیم کرد. به گفته او مستقل شدن جوجه‌ها در تامین خوراک از هفته آینده آغاز می‌شود و همه کارشناسان و مسؤولان و دلسوزان در تلاشند تا جوجه‌ها به سلامت از این برهه حساس عبور کنند.

سال ۹۶ که مرگ تلخ فلامینگوها در بختگان رقم خورد م‌محمد علی... قلی، کارشناس محیط‌زیست و عضو تیم نجات حیات‌وحش به رسانه‌ها گفته‌بود که از طریق یکی از کتاب‌هایی که درمورد فلامینگوهای جهان نوشته شد، متوجه شدیم در شرایط مشابه در دیگر کشورها از سوپراساتراتر‌هایی که در مرغداری‌ها مصرف می‌شود، برای تغذیه جوجه‌ها استفاده می‌کنند که در واقع پودری است حاوی مواد پروتئینی که در آب حل می‌شود و در حوضچه‌های تالاب می‌تواند به شکل سوپ در دسترس جوجه‌ها قرار بگیرد.

شاید این بار هم منظور از تغذیه جوجه فلامینگوها همین روش باشد که خدا کند نتیجه بدهد. اما آنچه که در بختگان در حال وقوع است فقط نگرانی بابت سرنوشت پرنده‌ها نیست بلکه سرنوشت تالاب و محیط پیرامونی آن است. وقتی تالاب‌ها زنده و پر آب و برقرار باشند وظیفه تطیف هوا و تامین رطوبت زمین و کاهش ذرات معلق را به خوبی انجام می‌دهند و مانع از وقوع سیل و تخریب شهرها می‌شوند. اما وقتی نباشند این زنجیره تامین شکسته می‌شود و انسان و طبیعت بی‌دفاع می‌مانند؛ مثل اکنون در بختگان.